

KALLDEWEY, FARCE (BOTHO STRAUSS)

Mark DEPUTTER

Kalldewey, farce is een stuk over verlies en verlangen¹. Verlies van verleden, van toekomst, van zichzelf, van de andere. Een vermoeden van onherstelbaar en vreselijk tekort hangt als mist tussen de personages, bijt zich vast in elk gesproken woord, ent zich op elke halfslachtige handeling. Wat overblijft is een onbestemd verlangen, een bodemloze leegte die met een paniekerige veelheid aan dingen dient opgevuld te worden. Het leven wordt een bezigheidstherapie waarvoor het materiaal gul geleverd wordt door een technocratische dingmaatschappij: koelkast, wasmachine, parties, een ononderbroken informatiestroom, politiek, kunst, sport en -vgl. Marcuses 'repressieve tolerantie- het geheel van de 'protestcultuur', van homobewegingen over feminisme tot buurtcomitees. Kalldewey - een verwijzing naar KaDeWe, het Kaufhaus des Westens in Berlijn, pronkstuk van onbegrensde consumptiemogelijkheden - lokt als de rattenvanger van Hamelen al zijn kinderen in een blindedans achter zich aan.

Het hele bouwwerk wordt stevig ondersteut door een gesimplificeerde Newspeak, een trenderig gewauwel dat enkel in staat is oppervlakten te beroeren. Teveel namen, teveel woorden. Zelfs de chaotische, bevrijdende waanzin van de erotiek wordt gecorrumpeerd en gesmoord in het verachtelijke gepruttel van "de relatemarkt, uit het laagland van de erotische werkelijkheid" (Paren, Passanten). De hopeloze bezwering van het verlies, de stuntelige verwoording van het verlangen, de onmacht van de taal, de verwarrende veelheid van dingen, de onmogelijkheid tot communicatie of zingeving, dat alles vindt in het werk van Botho Strauss een opwindende theatrale vertaling. Niets staat vast; zinnen, handelingen en situaties botsen als ijsschotsen tegen elkaar

op, schuiven over elkaar, drijven uiteen. Wat gezegd wordt, wordt meteen herroepen, waarheid wordt leugen, leugen waarheid. Realiteit en verbeelding wisselen naar willekeur af. Betekenissen zijn nooit duidelijk, nooit eenduidig. Diepzinnigheid is triviaal, trivialiteit diepzinnig. Poëzie staat naast cliché. Op het vlak van het scenische gebeuren vormt dit ongeordend amalgaam een treffende metafoor voor een zwalpend wereldbeeld. Op het niveau van de receptie roept het in de toeschouwer een gevoel van onvoldaanheid op: zijn gefrustreerd verlangen (naar eenduidige zingeving, naar een logische verhaallijn) wordt aldus pendant en aanvulling van wat er op de scène gebeurt.

Met moet het B.K.T. nageven dat het gezelschap erin geslaagd is deze 'cacofonie' op een frisse manier, levendig geacteerd en met de nodige knappe vondsten, op de planken te brengen. De voorstelling heeft de vaart en de komische uitschieters van een geslaagde farce.

Anderzijds valt uit de voorstelling ook af te leiden hoe de B.K.T.-ers op een gegeven moment gestoten zijn op de frustrerende ondoordringbaarheid van de tekst. Regisseur Dirk Buyse heeft aan een nood tot zingeving voldaan door voor zijn produktie een afgelijnd interpretatiekader te creëren. De B.K.T.-voorstelling speelt zich namelijk af in een therapeutische instelling. Bij het begin van de voorstelling leidt de directeur het gebeuren in: hij heet het publiek hartelijk welkom "op deze opendeurdag", stelt zijn acteurs/patiënten voor en de scènes die zij gaan spelen. Het spel ontrolt zich dan als een soort therapeutisch rollenspel, steeds onder het waakzame oog van de directeur, die zijn patiënten aanmoedigt of kalmeert waar nodig en ervoor zorgt dat alles vlot verloopt.

Op zich is deze ingreep best een haalbare kaart en

“Kaldewey, farce” door B.K.T.

en ook dramaturgisch goed te verdedigen. De aanpak biedt zelfs af en toe interessante invalshoeken, b.v. als de directeur-therapeut de rol van Kaldewey op zich neemt, zodat deze figuur meteen geduid wordt als personificatie van de 'therapiemaatschappij'.

Toch heeft de inbedding van het stuk in een kaderverhaal ook verstrekken nefaste gevolgen. De frustraties, de vervreemding, de hulpeloze uitspattingen van de personages komen allemaal op rekening van de incompetentie en de gestoordheid van de acteurs-patiënten. De meedogenloze momentopnames, de haast mythische duisterheden en de groteske verbeelding, die Kaldewey, farce zo opwindend maken, worden gereduceerd in de richting van het anecdotische. Alle losse eindjes worden voorzichtig opgepakt en aan mekaar geknoopt. Het mag dan al waar zijn dat de microcosmos van een therapie-instelling een vaakbeproeft metafoor is voor een verziekte wereld, toch vertoeft dit spel-in-het-spel op de veilige afstand van de symbolische verwijzing. De ongemakkelijkheid en de hoofdbrekens die doorgaans optreden na Botho Strauss-lectuur - niet in het minst bij de leden van het B.K.T. zelf - blijven voor de toeschouwer jammerlijk achterwege. En dat kan zelfs het duidelijke speelplezier en de vlotte regie niet verhelpen.

NOOT.

¹ Kaldewey, farce door het B.K.T. ging in première op 28 februari 1985.